

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BROÐURSKAPUR

Nr. 11.

Lýsingaprisur fyri petitreglur: 30 øyr. á forsiðuni, 20 øyr. á 3. og 4. síðu. Við størri lýsingum fæst avsláttur í prísinum.

Leygardagin 12. mars 1938.

Kostar kr. 1,50 fjórðingsárið + Porto. Blaðið verður bílagt á posthúsinum, brævasvarstøðum og skrivstovu. Telf. 142.

12. árg.

Færo-Kul skaber Erhvervs-Centrum i Nord-Atlanten.

Minedrift, Bunker-Station, Trawler-Station og Isværk.

Det europæiske Salt-Syndikat financierer et Siloanlæg under dansk Ledelse.

Leygardagin 26. februar hevði »Social-Demokraten« hesa oddagrein, sum vit her prenta upp aftur:

Færoerne synes i sin fremtidige Udvikling i erhvervsmæssig Henseende at staa overfor Chancen til at blive et Erhvervs-Centrum for hele Nordatlantens Trawlerflaade.

Social-Demokraten har erfaret, at der netop i disse Dage mellem Mineselskabet »Færo-Kul« og det europæiske Saltsyndikat er sluttet en yderst fordelagtig Kontrakt om Anlæg af en moderne Saltsilo ved den under Opførelse værende Havn ved Drelhus ved Trangisvaag. Betydningen af Siloen er umiddelbar indlysende, naar man tænker paa den fortrinlige Belligenhed, som Trangisvaag-Fjorden har baade som Nodhavn og som almindelig Trawlerhavn for hele Nordatlanten. Alene til Tilvirkningen af færøsk Klipfisk medgaar pr. Stk. fra et halvt til et helt Kilo Salt, som hidtil er importeret i Smaabaade. Med Stordrift af en Saltstation vil Omkostningerne sandsynligvis kunne formindskes med 20—25 Procent, og da Saltsyndikatet af den Grund sætter Prisen ned, vil Fiskerne opnaa øjensynlige Fordele.

Siloanlægget faar en Størrelse som fire Tennishaller, for at lade en mere almindelig kendt Maalestok. Det vil koste i Anlæg ca. 350.000 Kr. og faar en Kapacitet paa Modtagelse og Levering af 50 Tons Salt pr. Time. Da der anvendes ca. 10.000 Tons Salt pr. Aar paa Færoerne til Klipfisketilvirkningen, svarer Kapaciteten til, at man venter 20—30.000 Tons afsat til forbi-passende Trawlere.

Grundlaget for dette Anlæg saavel som for Oprettelsen af en Bunkerstation, Genoptagelse af Isværks-Virksomheden, Indret af en Station for Trawlere m. m. er Mineselskabet »Færo-Kul«, der som bekendt har

Koncession paa Brydning af Kul og Ler i Felterne paa Sudero og for Tiden forhandler om Udvidelse af Koncessionen paa mineralske Forekomster til andre Oer — en Koncession, der er anbefalet af Lagtinget for kort Tid siden.

Den sidste Tids mere eller mindre mærkelige Pressemeddelelser har givet ejendommelige Billeder af Selskabets Virksomhed. Mere nøjternt fortalt arbejder Selskabet paa at skabe en aarlig Brydning af færøske Kul paa 30—60.000 Tons. Kulene skal anvendes som Hus-holdningskul, og paa Færoerne anvender Trawlerne dem som Brændsel, men da de i Varmeværdi ligger ca. 25 pCt. under andre gode Kul, maa de hovedsagelig anvendes paa Hjemmemarkedet. Med mindre de ved Blanding med andre Kuli Kraft af deres lavere Pris faar Tilløkkelse for andre Natiensers Trawler-Flaader. Ved at importere Kul til Blanding kan der skabes en Bunkerstation i direkte Forbindelse med den nuværende Kulbrydning paa Sydfeltet, og denne Bunkerstation er planlagt. Dens Kapacitet vil blive omkring 50 Tons i Timen. Fordelen ved dens Benyttelse er aabenbar. Den vil spare Trawlerne for to Døgn Rejse fra og til skotske Kulhavne.

Med tysk-engelsk-dansk Kapital planlægges en Fiskeflot- Virksomhed med Isværket som Fryseri. Endvidere en Æggehvide-Ekstraheringsfabrik paa Grundlag af Fiskens og med Fiskemel som Biprodukt. Æggehvide-Fabrikken er planlagt efter en tilsvarende tysk Fabrik som Monster.

Hertil kommer Mineselskabets københavnske Datterselskab »Farolite«, der for Tiden arbejder med Fremstilling af Vandrensningsmidler, Filtreringsmidler og Blegemidler for Olie paa Grundlag af de store Lerlag, der findes paa Sudero, som de

findes paa flere af Færoerne. Leret eksporteres, og det synes, som om det kan give den Forlænge, som Kulbrydningen alene ikke kan afkaste. »Færo-

kul« har derfor paa Datterselskabets Vegne ansøgt om den Ene-Koncession, Lagtinget — som nævnt — har anbefalet.

Verður tað liv ella deyði?

Tann tíðin, tá ið «null var Føroya gull», er farin og kemur aldri aftur. Tó nevndi eg í eini grein stult síðani, at logtingið — kanska saman við Føroya arbeiðsmannafélag — eigur sum skjótast at stovna klæðnavirki her í landinum, og tað er neyðugt, eins og tað er neyðugt at veita ognarleysum jørð at dyrka í so stóran mun, sum lendi er til. Jørðin má ikki liggja í mosa. Eingin má hava loyvi at leggja traðir inn, uttan so er, at hann dyrkar tær. Men sjálvt um hetta fæst í lag, so verður tað aldri aftur, at landið fæðir okkum. Hjallur Føroyinganna er og verður á sjónum. Tí mega vit gera lánlíkandi sum lagalig sum gjørligt fyri at ungmenn skulu kunna fáa sær hóskaðir for.

Hvat skulu vit gera, tá vit ikki sleppa av við fisk? Vit onkur siga. Men soleiðis hava vit ikki loyvi at hugsa. Vit mega gera alt, ið gerast kann fyri at skaffa okkum marknað — nýggjar marknaðir — og síðan ganga somu leiðir, sum menn ganga aðrastaðni.

Tað er ikki langt síðan, at danskir bøndur seldu korn út av landinum; men nú innfora teir aftrat tí teir sjálvir kunna framleiða. Teir finga ovligtíð fyri kornið, so legdu teir um og finga sær meira djór, og nú útfora teir egg, smør, ost, kjøt og annað, sum fæst av hoesnum, grísum, neytum og tilíkum djór- um. Teir eru í seinni árum farnir at fáast við revar eisini. Vit kundu eisini haft fleiri neyt enn vit hava, ifall vit pløgdur jørðina væl og m. a. dyrkaðu rotur til neytini. Eisini grísar og hoesn kunna vit við stórum vinningi hava. Revur hava vit nú fingið, og onnur pelsdjór eiga vit at fáa okkum. Í Onglandi hava teir angoraseyð, angorageitir, angorakanir o. s. fr. Hesi djór liva av grasi, rótum og oðrum, sum væl kann vaxa í Føroyum. Um so er, at eitt sindur av kraftfóðri má innforast, so lonar tað seg væl at halda hesi djór. Tey flestu mjølka, og kjøtið kann etast. Ullin stendur í høgum prisi og skinn-

ini verða nýtt sum pelsur og kragar at prýða og fløga kvinnurnar nakað eins og revaskinnini. At Føroyingar koma ovseint við, kemur av tí, at afturhaldsmenn hava sitið við stýrið í Føroyum og hava sett segfmóti øllum framburði. Hin maðurin, sum talar um tvíbeintar revar, situr tíverri enn á einum av hægstu pøllum Føroyinganna. Men harvið er einki at gera. Higartil dags hava føroyskir arbeiðsmenn og fiskimenn reitt illa upp, og lígið so hart, at teir munna fara rumsast við. Betri seint enn ongatið.

Hjallur Føroyinganna er og verður á sjónum. Sleppa vit ikki á okkara gomlu marknaðir, mega vit finna nýggjar og samstundis ganga somu leiðir sum Íslendingar, nevniliga fáa okkum fabrikkir, sum virka teymiskul fiskaslogini — og sild — til fiskabollar, konserver, fiskamjøl, sildaolju og so framvegis. Tað er gleðiligt, at staturin nú vil styðja slikar fabrikkir í Føroyum. Óivað hevði lán til slikar fyrítøkur longu verið komið, ifall »initiativ« var komið higani frá; men okkum manglar áráði og okkum manglar peningur. Vit orka einki sjávir, og tað er tað, sum dreipir okkum. Tær føroysku peningastøðurnar eru í privatkapitalistiskum hondum, og teir stórgrossararnir, sum skúma róman til sín sita uttanlands við nokrum fáum hús-køllum her í Føroyum. Hús-kallarnir hava einans eina upp-gávu og tað er at halda hin føroyska arbeidaran og fiskimannin so langt niðri í armóð og eynaløysi, at hann aldri skal reisa seg longur upp enn á knøini — og hetta ber alt samalt væl til; tí pengamaktin ræður í verðini soleingi, sum hitt privatkapitalistiska systemið verður hildið viðlíka. Pengamennirnir eru »Verdens virkelige Herskere«, sum ymskir menn hava sagt — Pius XI.: »Den, der kontrollerer Pengeudstedelsen, kontrollerer Blodet i det industrielle Legeme.« Samaleiðis segði Woodrow Wilson — hin kendi presidenturin í U. S. A.:

Efter et Ophold i Danmark kan jeg anbefale mig i al moderne Maling, særlig fremhæves den praktiske Maling.

M. P. Jacobsen,
Telf. 323.

»Det største af alle Monopoler er Kreditmonopolet. . . . En moderne Industrination er helt afhængig af sit Kreditsystem. Hele Nationens Vækst, alt hvad vi foretager os, afhænger af ganske enkelte Mænd, som har det i deres Magt at standse eller odelægge Folkets økonomiske Frihed.«

Lloyd George: »De internationale Bankmænd fejede Statsmænd, Politikere, Jurister og Journalister til Side og udstedte deres Ordre, som var de ene-vældige Monarker.«

Allt, sum hesir kendu menn her hava sagt, her í sama bórð nevniliga, at pengamennirnir í verðini eru einaveldigir diktatorar, sum brýggja seg vertin um ministarar, ríkisdagsmenn ella aðrar politikarar — fyrri ikki at tala um lógtingsmenn í Føroyum! Nei, teir mega standa »penir« við hógvuni í hondini og biða eftir, at fáa nakrar krónur t. d. til eina føroyska kommunu — sum oftast verður svarið nei. Tað sigst millum manna, at tað lonar seg betri at spekulera uttanlands við pengunum. Um hetta er orsökini til, at eingi lán fáast í Føroyum veit eg ikki, tó eg skuldi havt krav uppá at vita slíkt. Nei, lógtingsmenn vita einki um, hvussu landsins peningaligu viðurskifti eru ella verða stýrd. Soleiðis er skilið — og tí er so vorðið sum er. Føroyaland er stýrt eftir privatkapitalistiskum reglum. Er ikki væl stýrt?

Meira seinri.

J. H. Danbjørg.

Erklæring.

Tveraa, 11. Marts 1938.

Hr. Lærer P. M. Dam,
Formand i Driftsraadet for Arbejdernes Trawlerdrift, her.

Foranlediget af Deres Henvendelse vedr. forskellige Forsikrings spørgsmål skal jeg her ved overfor Dem gerne bekræfte, at de Arbejdernes Trawlerdrift tilhørende Bygninger i Tveraa er forsikret i Forsikringselskabet Nye Danske gennem min Agentur.

Med Højagtelse
Poul Nolsøe.